

the study of various historical sources, archival documents, and different written literatures. On the basis of archaeological, historical and ethnographic information about the past of such historical residential areas (quarters) as Duluschular, Ozan, Attarlar, Sharafkhanli, Zarrabi, Imamli, Gajarlar, Khalfali, Misgarlar, Kharabat and others, have been studied a number of important moments of the rich material and spiritual heritage of Ganja city.

Rəyçi: t.e.d., prof. Nərgiz Quliyeva.

AMEA Gəncə Bölməsinin Diyarşünaslıq İnstitutunun 02 fevral 2022-ci il tarixli 03 sayılı iclas protokolu.

Daxil olduğu tarix: 10 fevral 2022-ci il

UOT:94(479.24).

AZƏRBAYCAN NEFTİ ABŞ-IN ENERJİ STRATEGİYASINDA (1991-2018)

Musayev Etibar Adil oğlu

Gəncə Dövlət Universiteti

Etibaradiloqlu@mail.ru

Xülasə. *Məqalədə 1991-2018-ci illərdə Amerika Birləşmiş Ştatlarının global enerji strategiyasının formalaşması, Azərbaycan enerji mənbələrinə münasibətdə yeni regional prioritetləri əks etdirən strateji doktrina geniş şəkildə təhlil edilir. Qlobal enerji təhlükəsizliyi siyasətində ABŞ-ın enerji mənbələrinə münasibətdə tutduğu startegiya, kursun davamlılığı, Amerika mərkəzli global iqtisadiyyatın və soyuq müharibədən sonra dünya iqtisadiyyatının səviyyəsinin sabitliyini təmin etmək üçün mühüm şərt kimi, karbohidrogen ehtiyatlarının dünya bazarlarına maneəsiz çıxışının təmin edilməsi kimi məsələlər şərh edilmişdir. Daxili enerji istehlakı və soyuq müharibə dövrünə görə yanacaq ehtiyatlarının strateji cəhətdən qavranılması səbəbindən ABŞ siyasəti geniş şəkildə karbohidrogen ehtiyatları üzərində qurması, Fars körfəzi, Xəzər dənizi və Gvineya Körfəzi də daxil olmaqla bir sıra əsas bölgələrdə neft və qaz ixracı üçün hərtərəfli məhsul artımının təmin edilməsi və ötürmə marşrutlarının təşkili üçün global səviyyədə bir öhdəliyə keçməsi kimi məsələlər geniş və ətraflı təhlil olunur.*

Açar sözlər: enerji təhlükəsizliyi, ABŞ xarici siyasəti, ABŞ-ın global enerji strategiyası, Xəzər dənizi, karbohidrogen ehtiyatları, Qlobal enerji təhlükəsizliyi

Ключевые слова: энергетическая безопасность, внешняя политика США, глобальная энергетическая стратегия США, Каспийское море, углеводородные ресурсы, глобальная энергетическая безопасность.

Keywords: energy security, US foreign policy, US global energy strategy, Caspian Sea, hydrocarbon resources, Global energy security

Son iyirimi ildə dünya enerji və enerji təhlükəsizliyi problemləri ekspert müzakirələrinin əsas mövzularından biri olmuşdur. Yerli və xarici elmi ədəbiyyatın əhəmiyyətli sayı Amerika enerji siyasətinin iqtisadi və geosiyasi aspektlərini ətraflı araşdırmağa imkan verir. Bununla yanaşı, əsərlərin əksəriyyəti əsasən ABŞ-ın daxili siyasəti və iqtisadi inkişafı, dünya karbohidrogen bazarlarının fəaliyyətinin problemləri və ABŞ-ın hərbi-siyasi fəaliyyətində dünyanın yeni mərhələdə enerji motivlərinin rolu baxımından enerji məsələlərinin təhlili üçün

ayrılmışdır. Amerika enerji diplomatiyasının inkişafınakı doktrinal dəyişikliklər, 1990-2010-cu illərdə ABŞ-ın qlobal enerji strategiyasının formalaşması prosesi, xronologiya və dövrələşdirmə mövqeyi baxımından diqqətlə təhlili və onların əsas münasibətlərindəki dönüş nöqtələri ilə əlaqədar ABŞ-ın və digər dünya güclərinin enerji məsələlərini Amerikanın xarici siyasəti çərçivəsində daha dəqiq müəyyənləşdirməyə imkan verir.

1991-ci ildən etibarən dörd administrasiya dövründə - ata Corc Buşdan Barak Obamaya qədər dünya neft və qaz bazarlarında vəziyyət dəyişikliyinə baxmayaraq, enerji problemləri daim ABŞ-ın xarici siyasəti çərçivəsində mərkəzi yer tutmuşdur. Tarixən ABŞ enerji balansının əsasını təşkil edən karbohidrogen yanacağına diqqət yönəlmişdi və Soyuq müharibə dövründə də SSRİ ilə qarşıdurma kontekstində strateji qaynaq kimi baxılırdı.

Doktrina səviyyəsində beynəlxalq arenada enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin prioriteti 1987-ci ildə R. Reyqan administrasiyası tərəfindən təqdim edilən ilk milli təhlükəsizlik strategiyasında əks olunmuş və bütün sonrakı siyasətdə də saxlanmışdır. Neftin dünya bazarlarına sərbəst axını Yaxın Şərq istiqamətində beş vəzifənin bir hissəsi kimi təyin olundu və Müttəfiqlərin Qərbi Avropada Fars körfəzindən enerji təchizatına olan asılılığına uzun müddətli təhdidi adlandı [9]. Birləşmiş Ştatların bölgədəki Karter doktrinasının (1980) elan edilməsi, "Səhrədə tufan" (1991) əməliyyatına və ABŞ Donanmasının Beşinci Operativ Flotun (1993) yaradılmasına yönəldilmiş siyasəti birbaşa bu fikirlərdən irəli gəlir.

1990-2010-cu illərdə ABŞ-ın qlobal enerji strategiyasının formalaşması dövrünə müxtəlif yanaşmalar mövcuddur. Beləliklə, Amerika Birləşmiş Ştatlarının "hərtərəfli enerji siyasətinin" ortaya çıxıldığını təsvir edən amerikalı ekspertlər L. Heri və M. Maknebb, 1991-1999-cu illər dövrünü enerji siyasətinin meydana gəlməsi çağırışları mərhələsi olaraq təyin edirlər, Corc Buş administrasiyasının erkən dövrü (2000-2002) - enerji siyasətinin və milli təhlükəsizliyin mərhələsi və sonrakı dövr (2003-2007) - onun yekun mərhələsi [9, 2016: 68-81]. Belə bölünmə, ehtimal ki, ABŞ-da daxili siyasi proseslərin inkişafı nöqtəyi-nəzərindən qanunidir, amma Amerika enerji diplomatiyasının dövrüyyəsi ilə üst-üstə düşür.

1990-cı illərin ilk yarısında diqqət mərkəzinin daxili siyasi məsələlərə yönəldilməsi hələ də 1991-ci ildəki milli enerji strategiyasına, yerli neft istehsalının genişləndirilməsinə yönəldilmişdir. Baxmayaraq ki, dünyada artımın əhəmiyyəti ilk növbədə Qərb yarımküresində və postsovet məkanında[10], 1994-cü ildə Enerji bölməsi hələ də Fars körfəzindən təchizatların təmin olunmasına yönəlmişdi [11].

1980-ci illərdən bəri mövcud olan modeldən son ayrılma idxal mənbələrinin subyektiv diversifikasiyası 1997-ci ildə yalnız milli təhlükəsizlik konsepsiyasında baş vermişdir. Qeyd etdiyimiz təhlükəsizlik konsepsiyasının özəyində ABŞ-ın enerji resurslarının idxal etdiyi bölgələrin təhlükəsizlik baxımından təmin edilməsi və neft və təbii qazın təhlükəsiz dünya bazarlarına nəql edilməsinin təmin edilməsi dururdu. Qeyd edək ki, bu dövrdə ABŞ-ın və Avroatlantik strukturların Xəzər-Qara dəniz istiqamətində post-sovet dövlətləri ilə hərbi və siyasi qarşılıqlı əlaqələri daha da güclənmişdir.

Üçüncü mərhələ Amerika enerji strategiyasının Afrika vektorunun [8,2003] tam təsvir edilmiş dizaynı idi və Corc Buş(oğul) administrasiyasının ilk dövründə Qafqazda və Mərkəzi Asiyada təsir gücləndirməyə çalışırdı. Yeni enerji strategiyasının əsas müddəalarını sənədləşdirən mərkəzi sənəd Nazirlər Kabinetinin əksəriyyətinin iştirakı ilə ən iri neft şirkətlərinin nümayəndələri ilə sıx təmasda olan bir xüsusi qrup tərəfindən hazırlanmış 2001-ci il Milli Enerji Siyasəti hesabatıdır. Müəlliflər enerji təhlükəsizliyinin xarici və ticarət siyasətinin prioriteti kimi qəbul edilməsini tələb etdi. Enerji bazarlarında artan rəqabət fonunda, əsas istiqamətlər yerli iqtisadiyyatların liberallaşdırılması, xarici investisiyaların cəlb edilməsi və

yeni tranzit kanallarının yaradılması vasitəsilə yeni regionlarda istehsalın genişləndirilməsi olmalıdır.

ABŞ-ın Xəzər hövzəsi ilə əlaqədar enerji siyasətində yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, SSRİ ilə danışıqlara başlamışdır. Əvvəla qeyd etməliyik ki, ABŞ bu istiqamətdə çox şaxəli siyasət yürütməyə başlamışdır. İri neft şirkətlərinin Azərbaycan neftinə olan marağı 80-90-cı illərdə artdı. Hələ keçmiş SSRİ dövründə, 1989-cu ildə ABŞ-ın iri neft şirkəti «AMOKO» Bakı neftinə marağını gizlədə bilməmiş, SSRİ ilə iqtisadi əlaqələri yenidən işləmək məqsədi ilə «Azəri» neft yatağını inhisara götürmək üçün danışıqları planlaşdırmışdı.[2,20 sentiyabr 1997]

Qərbin iri neft şirkətləri Xəzər dənizinin və xüsusi ilə də Azərbaycanın karbohidrogen ehtiyatlarına maraq göstərməyə başladılar. 1989-cu ilin may ayında Böyük Britaniyanın müstəqil neft şirkəti olan, baş qərargahı Şotlandiyanın Aberdin şəhərində yerləşən və açıq tipli səhmdar cəmiyyəti kimi fəaliyyət göstərən "Remko Enerci Pablik Limited Kompani"-nin ("Ramco Energy Plc") sədri və icraçı direktoru Stiv Remp Azərbaycana səfər etdi.[6,21] Bundan sonra Azərbaycan nefti ilə bağlı danışıqlar başlandı. Enerji təhlükəsizliyinin həlli üçün SSRİ neft yataqları daha əlverişli ola bilərdi. Buna eyni zamanda SSRİ-də baş vermiş iqtisadi gerilik və neft sənayesinin tənəzzülü xarici neft şirkətlərinin sürətlə zəngin neft yataqlarını istismara cəlb etməsinə imkan verirdi. Belə zəngin neft yataqlarından biri də Azərbaycan idi.

1991-ci ildə Azərbaycanın müstəqillik əldə etməsi Azərbaycan neftinin beynəlxalq iqtisadiyyatda, xüsusilə də dünya enerji təhlükəsizliyi siyasətində mühüm rol oynaması üçün şərait yaratdı. 1991-ci ildə tərkibində AMOKO, BP, McDermott, Pennzoil, Ramco, Unocal, TPAO və Statoil kimi şirkətlərin olduğu bir qrup xarici şirkət Azərbaycan ilə Azərbaycanın Xəzər sektorundakı Çıraq və Günəşli yataqlarının qarşılıqlı istismarı üçün 3 il danışıqlıqlar apardı.[3.№1 1999;1, 1998.26 dekabr]

1992 –ci ildə Xəzərin neft yataqlarında fəaliyyət göstərmək istəyən şirkətlər konsersiumda birləşərək danışıqlar apardılar. ARDNŞ proyektin 30% -ni almaqla Elçi bəy hökuməti ilə Azərbaycan Beynəlxalq neft konsersiumu arasında neft yataqlarının işlənməsi barədə razılaşma əldə olundu.[7.S.9.1999;4, 2003.5 iyun] Lakin Azərbaycanda baş verən siyasi çəkişmələr neft kontraktlarının imzalanmasına imkan vermədi. Danışıqların yeni mərhələsi H. Əliyevin 15 iyun 1993-cü ildə xalqın iradəsi və tələbi ilə hakimiyyətə gəlməsindən sonra başladı.

Xarici investorlar da məhz enerji təhlükəsizliyi problemlərinin həlli, habelə regionun mühüm geostrateji parametrlərindən faydalanmaq məqsədilə Azərbaycan neft sənayesinə sərmayə qoymağa başladılar. 1991-ci ilin sentyabrında «Amoko» «Azəri» yatağının birgə işlənilməsi haqqında «Bi-Pi-Statoyl», «Ramco-Enerji», «Yunokal» və «Mak-Dermott» şirkətləri «Qarşılıqlı Maraq Zonası» haqqında müqavilə imzaladılar. 1991-ci ilin payızında «Amoko» ilə müştərək müəssisənin yaradılması barədə təkliflər işlənilib hazırlandı. Əldə edilmiş razılığa əsasən «Amoko» Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) vahid müştərək müəssisə «Coynt Vençur» yaradırlar ki, burada da ARDNŞ-nin payı 85-88%, «Amoko»nun payı isə 12-15% nəzərdə tutulurdu.[1.20]

Dördüncü mərhələ Bush administrasiyasının ikinci dövrünə və B. Obama prezidentliyinin sonrakı dövrünə düşdü. Arktik istiqamətinin formalaşması, dəniz tranzit məkanlarına diqqət yetirilməsi və şəffaf qaz və neftin aktiv inkişafına tədricən keçid və alternativ enerji inkişafı qeyd edildi. O, həmçinin Orta Asiya və Qafqazda təsir məsələləri, Arktik və Şərq və Cənub-Şərqi Asiyada dəniz məkanlarının idarə olunması ilə bağlı olan Rusiya və ÇXR ilə ziddiyyətlərin davamlı artması ilə əlaqədardır.

2006-cı ilin milli təhlükəsizlik strategiyası dünya daxilində "resurs milliyətçiliyinin" yayılması və dünya sisteminin ətrafında enerji resurslarının inkişafı üçün liberal bazar

prinsiplərinin bütövlüyünü pozmaq üçün ÇXR tərəfindən cəhdlər daxil olmaqla, bir sıra yeni problemləri əks etdirdi. Yeni məqam Çin təsirinin məhdudlaşdırılması idi.

Nəhayət, 2008-ci ilin milli müdafiə strategiyası Birləşmiş Ştatların dünya iqtisadiyyatı üçün vacib olan enerji resurslarına çıxışının və dünya bazarına sərbəst daxil olmasının təmin olunmasına davam edəcəyini bildirdi [14]. Yerli karbohidrogen ehtiyatlarının inkişafının alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrinin sürətlə inkişafına intensivləşdirilməsindən vurğulanan əsaslı dəyişikliyə baxmayaraq, B. Obamanın 2009-2016-cı illərdəki rəhbərliyinin strategiyası C. Bush administrasiyasının strategiyasının yeni müddəaları və bundan əlavə, 1977-ci ildən izlənən xəttin davamı idi [5, 2014: 16].

Enerji siyasətinin çərçivəsini müəyyən edən əsas sənəd 2009-cu il üçün ABŞ-ın yenidənqurma haqqında Qanunu və onun müddəalarını təkrarlamaq üçün 2011-ci ildəki sənəd “Təhlükəsiz Enerji Gələcəyi təmin etmək Planı”dır. 2009-cu ildəki sənəddə 10 il ərzində Yaxın Şərq ölkələrindən və Venesueladan asılılığını yumşaltmaq nəzərdə tutulurdu[13]. 2011-ci il sənədində isə, ABŞ –ın dünya bazarlarına enerji istehsalı və təchizatının genişləndirilməsi, neft ixrac edən ölkələrlə əməkdaşlıq və bioenerji vasitəsilə istehlakının əvəz edilməsi üçün xarici tərəfdaşlarla əməkdaşlığın əhəmiyyəti vurğulanırdı.

2014-cü ildə təqdim olunan Davamlı İqtisadi İnkişaf Planına dair Ümumdünya Enerji Strategiyası, B. Obama administrasiyası siyasətinin təkamülünü yekunlaşdırdı[12]. 2010-cu ilin birinci yarısında Amerika Birləşmiş Ştatlarında şist qazının və neft hasilatının kəskin artması ölkənin enerji strategiyasına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmişdir: siyasi rəhbərlik və ekspert qrupu Birləşmiş Ştatların karbohidrogen məhsullarının ixracı üçün çevrilmə perspektivlərindən, eləcə də bu ixracın potensial olaraq yenidən Xarici siyasətin qiymətləndirilməsindən ibarət idi.

B. Obama administrasiyası dövründə baş verən digər böyük bir dönüş Arktik və Hint-Sakit okean bölgələrində siyasətlərin intensivləşməsidir. Beləliklə, doktrin dizaynı Arktika strategiyası ilə qəbul edilmiş və konseptual müddəaları Buşun rəhbərliyi tərəfindən hazırlanmışdır və 2025-ci ilə qədər ABŞ Dəniz Kolordu strategiyasında təsdiqlənmişdir[15], ABŞ Arktik siyasətini təsvir edən[16], Arktik Yol Xəritəsi (Arctic Road Map) ABŞ Hərbi Qüvvələri[17] və bir sıra digər sənədlər də hazırlanmışdır. Arktik istiqamətində Amerika siyasətinin intensivləşdirilməsi birbaşa iqlim dəyişikliyi və onun xammal nəzarəti üçün artan rəqabət qarşısında regionda suverenlik təmini problemi ilə bağlı idi.

2015-ci ilin fevralında təsdiqlənmiş milli təhlükəsizlik strategiyasının ən son reviziyası, ABŞ-ın ən böyük neft və qaz istehsalçısı olan ABŞ-ın Fars körfəzinin qalıcı olduğunu və qlobal bazarda kəsintisiz neft tədarükünü təmin etməyə davam etmək niyyətində olduğunu bildirərək, qlobal bazarda əsaslı dəyişiklikləri qeyd etdi. Enerji mənbələri və transit marşrutlarının şaxələndirilməsinin prioritet təsdiqləndi. Kütləvi informasiya vasitələri Arktika və Asiyanın resurslarından münafişələr potensialına diqqət çəkdi.

2000-ci ilin ortalarına qədər enerji qaynaqları ətrafında dövlətlərarası qarşıdurmaların proqnozları fəal müzakirələr mövzusu idi: məsələn Amerikan ekspert M. Klair, Soyuq Müharibə dövründə silah yarışına nisbətən qlobal enerji axınlarına nəzarət üçün artan rəqabət proqnozlarını təqdim etdi, ABŞ silahlı qüvvələrini qlobal enerji resurslarına nəzarət üçün bir alətə çevirməkdən danışdı. Yaranmış problemlərin müzakirəsi bir sıra nüfuzlu elmi nəşrlərin səhifələrində nəşr edilmişdir. Eyni zamanda Amerikanın aparıcı geosiyasi ekspertlərindən olan R. Kaplan, 2009-cu ildə ABŞ-ın Asiya –Sakit Okean bölgəsinə dönüşünü qeyd edərək Hind

okeanını dünyanın enerji axınlarının idarə olunması üçün ÇXR ilə rəqabətin əsas meydanına çevirilməsinə işarə etdi.

Qeyd etmək lazımdır ki, Amerika xarici siyasətinin enerji problemləri başqaları ilə sıx bağlıdır: ABŞ maraqları ilə qarşılaşdıqları demək olar ki, bütün güclər ya neft və ya qazın (Rusiya, İran, Venesuela, Liviya) əsas ixracatçıları olub və ya enerji axınlarına nəzarət üçün rəqiblərdir (Çin, Rusiya, İran). Buna görə, Amerika siyasətinin əsas məqamları bu dövrdə dünya bazarında tədarükü artırmaq, tranzit axınlarını diversifikasiya etmək, geosiyasi rəqiblərini zəiflətmək, müttəfiqlərlə təhlükəsizliyin təhlükəsizliyini paylaşmaqla dünya neft qiymətlərinin azaldılmasına maraq göstərdi. ABŞ-ın maraqları digər ölkələrin öz enerji resurslarından istifadəsi və ya onların tranzit marşrutlarına yaxınlaşması ilə bağlıdır.

Ümumiyyətlə, xarici siyasətin çoxillik davamlılığının bu cədvəli, neftin beynəlxalq sistemdə ABŞ üstünlüyünü təmin etməkdə oynadığı rolu konsentrasiya bölgələrində enerji ehtiyatlarına giriş və təmin etmək üçün uzunmüddətli proaktiv strategiyanın formalaşdırılmasına kömək etdiyini qəbul edir.

ABŞ-ın Qlobal Enerji Strategiyası 1991-2018 Amerika siyasi rəhbərliyinə xas olan enerji təhlükəsizliyinin qlobal təfsiri əsasında formalaşmışdır. Avropada və Şərqi Asiyada müttəfiqlərin iqtisadiyyatları ilə yüksək əlaqəsi və enerji istehsalının əhəmiyyətli bir payı və onların tranzit kanalları Birləşmiş Ştatlara etibarsız qüvvələr tərəfindən bütün dünya iqtisadi quruluşunun sabitliyinə birbaşa təhdid kimi qəbul edilməsi ilə bağlıdır. Bu, Amerika xarici siyasətinin coğrafi-iqtisadi və hərbi-siyasi motivlərinin sıx əlaqəsidir.

Ədəbiyyat

1. Atakişiyev M. "Azərbaycanın yeni neft siyasəti və iqtisadi yüksəliş", Bakı, "Azərbaycan" nəşriyyatı, 2004. 264 s.
2. «Xalq qəzeti» 1994.2009-cu illər «İpək Yolu» jurnalı, №1 1999 Respublika qəzeti.1996-2009
3. Дмитриев С.С. Энергетическая стратегия Б. Обама: опора на инновации и технологическое лидерство. М.: ИМЭМО РАН. 2014. 162 с.
4. Абасов З.М. «основные Направления формирования внешнеэко-номической политики Азербайджана», Баку, «Сабах», 1994. 61 стр.
5. Азербайжан интернационал Магазине. 1995-2003.
6. Lubeck P.M., Watts M.J., Lipschutz R. Convergent Interests: U.S. Energy Security and the "Securing" of Nigerian Democracy. Center for International Policy. 2007.
7. Available at: http://www.ciponline.org/NIGERIA_FINAL.pdf (date of access: 01.09.2012).
8. National Security Strategy of the United States. White House. January 1987.
9. Available at: <http://nssarchive.us/NSSR/1987.pdf> (date of access: 01.09.2012)
10. National Energy Strategy: executive summary. US Depart. of Energy. Washington D.C., 1991, p. 27.
11. National Security Strategy of Engagement and Enlargement. President of the US, 1994. 11. Available at: www.fas.org/spp/military/docops/national/1994_stra date of access: 01.09. 2012).
12. National Security Strategy, President of the U.S, 2006. Available at: <http://georgewbushwhitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/nss2006.pdf> (date of access: 01.09.2012).
13. American Recovery and Reinvestment Act of 2009. Available at: http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=111_cong_bills&docid=f:h1enr.
14. National Defense Strategy 2008. Department of Defense, p.16. Available at: <http://www.defense.gov/news/2008%20national%20defense%20strategy.pdf> (date of access: 01.09. 2012).
15. Marine Corps Vision and Strategy. 2025, 2008. Available at: http://www.marines.mil/news/publications/Documents/Vision_Strat_lo_res.pdf (date of access: 01.09.2012).

16.National Security Presidential Directive and Homeland Security Presidential Directive 25 on Arctic Policy. White House, 2009. Available at: <http://www.hsdl.org/?view&did=232474> (date of access: 01.09.2012).

17.US Navy Arctic Roadmap, 2009. Available at: http://www.navy.mil/navydata/documents/USN_artic_roadmap.pdf (date of access: 01.09.2012).

АЗЕРБАЙДЖАНСКАЯ НЕФТЬ В ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ США (1991-2018)

Мусаев Этибар Адил оглу

Резюме

В статье всесторонне анализируется формирование глобальной энергетической стратегии США в 1991-2018 годах, стратегической доктрины, отражающей новые региональные приоритеты Азербайджана в отношении источников энергии. В политике глобальной энергетической безопасности обсуждается энергетическая стратегия США, устойчивость обменного курса и беспрепятственный доступ углеводородных ресурсов к мировым рынкам как важное условие обеспечения стабильности ориентированной на Америку глобальной экономики и мировой экономики после холодной войны. . Из-за внутреннего потребления энергии и стратегического восприятия топливных ресурсов во время холодной войны политика США в значительной степени основывалась на углеводородных ресурсах, обеспечивая и увеличивая всесторонний рост продукции для экспорта нефти и газа в ряде ключевых регионов, включая Персидский залив, Каспийское море и Гвинейский залив. Такие вопросы, как переход к глобальным обязательствам по организации маршрутов, анализируются широко и подробно.

AZERBAIJAN OIL IN THE US ENERGY STRATEGY (1991-2018)

Musayev Etibar Adil oglu

Summary

The article comprehensively analyzes the formation of the global energy strategy of the United States for 1991-2018, the strategic doctrine, which reflects the new regional priorities of Azerbaijan in relation to energy sources. Global energy security policy discusses the US energy strategy, the sustainability of the exchange rate, and the unimpeded access of hydrocarbon resources to world markets as an important condition for ensuring the stability of the American-centered global economy and the world economy after the Cold War. Due to domestic energy consumption and the strategic perception of fuel resources during the Cold War, US policy has been largely based on hydrocarbon resources, ensuring and increasing comprehensive product growth for oil and gas exports in a number of key regions, including the Persian Gulf, Caspian Sea and Gulf of Guinea. Issues such as the transition to a global commitment to the organization of routes are analyzed extensively and in detail.

Rəyçi: Dos. Cavid Bağırzadə

Azərbaycan tarixi kafedrasının 06 aprel 2022-ci il tarixli iclasın 13 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 05 may 2022-ci il